

บทที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

หัวข้อ

1. แนวคิดขวาใหม่ (The New Right)
2. แนวคิดทางสายกลาง (The Middle Way)
3. แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialism)
4. แนวคิดมาร์กซิส (Marxism)
5. แนวคิดสตรีนิยม (Feminism)
6. แนวคิดกรีนนิสม์ (Greenism)
7. แนวคิดซ้ายใหม่ (The New Left) หรือแนวคิดทางสายที่ 3 (The Third Way)
8. แนวคิดงานสวัสดิการสังคมในประเทศไทย

แบบฝึกหัดท้ายบท

วัตถุประสงค์

หลังจากที่ได้ศึกษาบทที่ 3 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมต่าง ๆ ทั้ง 7 แนวคิดได้ ได้แก่ แนวคิดขวาใหม่ (The New Right) แนวคิดทางสายกลาง (The Middle Way) แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialism) แนวคิดมาร์กซิส (Marxism) แนวคิดสตรีนิยม (Feminism) แนวคิดกรีนนิสม์ (Greenism) และแนวคิดซ้ายใหม่ (The New Left) หรือแนวคิดทางสายที่ 3 (The Third Way)
2. เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมทั้ง 7 แนวคิดข้างต้นได้ ภายใต้สาระสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ ธรรมชาติของมนุษย์ ปัญหาสังคม ระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐ ความเป็นธรรมทางสังคม รัฐสวัสดิการ รวมทั้งสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์
3. อธิบายแนวคิดสวัสดิการสังคมในประเทศไทยได้
4. วิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดที่เหมาะสมกับ การจัดสวัสดิการสังคมในประเทศไทย โดยพิจารณาจาก 7 แนวคิดข้างต้น พร้อมให้เหตุผลประกอบ

สื่อการสอน

1. เอกสารคำสอน
2. PowerPoint Presentation

บทที่ 3

แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม นั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมไว้หลากหลาย แต่มีนักวิชาการที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม ที่น่าสนใจที่สุดรายหนึ่ง คือ George and Wilding (1994) อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2538) กล่าวคือหลังจากที่ George and Wilding ได้ปรับปรุงงานเขียน ขึ้นโดยได้รวบรวมและได้จำแนกแนวคิดสวัสดิการสังคมใหม่ ทำให้สามารถจำแนกแนวคิดสวัสดิการสังคมออกเป็น 6 แนวคิดด้วยกัน คือ แนวคิดขวาใหม่ (The New Right) แนวทางสายกลาง (The Middle Way) แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialism) แนวคิดมาร์กซิสม์ (Marxism) แนวคิดสตรีนิยม (Feminism) และแนวคิดกรีนนิสม์ (Greenism) อย่างไรก็ตาม กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2538) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า แนวคิดทั้ง 6 แนวคิดข้างต้นนี้เป็นแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมและรัฐสวัสดิการ และเมื่อวิเคราะห์ภาพรวมก็จะพบว่าแนวคิดทั้งหมดเหล่านี้มีสาระสำคัญอย่างน้อย 6 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ ธรรมชาติมนุษย์ ปัญหาสังคม ระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐ ความเป็นธรรมทางสังคม รัฐสวัสดิการ รวมทั้งสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ซึ่งได้มุ่งอธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคม ไปในทิศทางที่แตกต่าง อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีการริเริ่มแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมแนวคิดใหม่ขึ้นมาเป็นแนวคิดที่ 7 คือ แนวคิดซ้ายใหม่ (The New Left) หรือแนวคิดทางสายที่ 3 (The Third Way) ซึ่งริเริ่มโดยนาย Anthony Giddens ที่ปรึกษาของนาย Tony Blair นายกรัฐมนตรีอังกฤษและเป็นผู้อำนวยการของ London School of Economics and Political Sciences ดังนั้นในบทนี้ผู้เขียนจะได้นำเสนอรายละเอียดแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมทั้ง 7 แนวคิด รวมทั้งแนวคิดงานสวัสดิการสังคมในประเทศไทย อนึ่ง ก่อนที่จะนำเสนอถึงแนวคิดทั้ง 7 แนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนใคร่ขออภิปรายถึง ความหมายหลักการสำคัญ และการดำเนินงานของรัฐสวัสดิการ (Welfare State) เสียก่อน เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเนื้อหาในบทนี้ คำว่า รัฐสวัสดิการ นั้น จินดาร์ตน์ โพรธ็อก (2559, เว็บไซต์) ได้อธิบายไว้ว่า หมายถึง รัฐหรือประเทศที่รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมและจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนในประเทศอย่างจริงจังและเป็นระบบ โดยให้ประชาชนได้รับบริการด้านต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัย การคมนาคมขนส่ง ซึ่งบริการต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะเป็นบริการแบบให้เปล่าหรือคิดค่าบริการในอัตราต่ำ ซึ่งรัฐสวัสดิการเป็นแนวคิดที่ประเทศทุนนิยมนำมาใช้เพื่อแก้ข้อบกพร่องของระบบทุนนิยมประเทศที่นำแนวคิดรัฐสวัสดิการมาใช้เป็นครั้งแรก คือ สหราชอาณาจักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลพรรคแรงงาน ระหว่าง ค.ศ. 1945-1951 ยิ่งไปกว่านั้น ได้ มีประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย ยุโรป ตะวันตก ออสเตรเลีย แคนาดา สหรัฐอเมริกา ที่ได้แนวคิดรัฐสวัสดิการมาใช้เช่นกัน ซึ่งจะมีการนำมาใช้มากขึ้นเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายของประเทศนั้น ๆ

สำหรับหลักการสำคัญของรัฐสวัสดิการนั้น กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ (2550) ได้สรุปว่า ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการด้วยกัน คือ 1) ครอบครัวจะอยู่ดีมีสุขได้จะต้องมีรายได้เพียงพอ จากการทำงาน 2) รัฐในระบอบประชาธิปไตยมีหน้าที่ที่จะต้องกระจายรายได้ให้เกิดความเป็นธรรมในกลุ่ม ต่าง ๆ 3) รัฐจะต้องเป็นหลักประกันสำคัญให้แก่ประชาชนยามเมื่อเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ขึ้นในชีวิต และ 4) การช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชนทำได้หลายวิธี เช่น การให้เงินอุดหนุนแก่รัฐบาลท้องถิ่น จังหวัด เทศบาล การส่งเสริมองค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชน และการลดราคาสินค้าบริโภคด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งในการจัดการดำเนินงานตามแนวคิดรัฐสวัสดิการนั้น จะใช้ระบบการเก็บภาษีแบบก้าวหน้า กล่าวคือ เป็นการเก็บภาษีตามรายได้ของผู้เสียภาษี ดังนั้นผู้ที่มีรายได้สูงกว่าก็จะเสียภาษีมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า หรือหากจนมากก็จะมีภาษีที่ต่ำกว่าแต่อย่างใด นอกจากนี้ก็อาจมีการเก็บเบี้ยประกันสังคมจาก คนที่ มีงานทำตามอัตราเงินเดือน ซึ่งเงินที่เก็บได้ทั้งหมดรัฐก็จะนำมาใช้จ่ายสำหรับบริการทางสังคมทั้งหมดใน ระบบรัฐสวัสดิการ ดังนั้นระบบนี้จึงเป็นการ “เฉลี่ยทุกข์ เฉลี่ยสุข” คนที่มีรายได้ดีต้องช่วยจ่ายค่าบริการ ทางสังคมส่วนหนึ่งแก่คนที่ยากจนกว่า อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของรัฐสวัสดิการข้างต้นนั้นจะเห็นได้ ว่าเป็นหลักการที่เน้นความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมในการได้รับบริการ หรือได้รับการสงเคราะห์ ช่วยเหลือ และหลักการเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า ซึ่งนับเป็นการลดการทดสอบคุณสมบัติของผู้สมควร ได้รับความช่วยเหลือ (Means-test) เพราะการทดสอบคุณสมบัตินั้นเป็นเรื่องที่ยุ้งยากซับซ้อน ปฏิบัติได้ ยากและยังเป็นการประทุษร้ายต่อประชาชนผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออีกด้วย รัฐสวัสดิการทำให้สังคมมี เอกภาพ มีความสามัคคีและมีความมั่นคง ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างทัดเทียมกัน (กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, 2550)

อนึ่ง จากความหมายและหลักการของรัฐสวัสดิการที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้เขียนขอตั้ง ข้อสังเกตไว้ว่า หากพิจารณาดูเพียงคร่าว ๆ หรือเพียงผิวเผินก็อาจทำให้เข้าใจไปว่าประเทศไทยมีระบบ สวัสดิการสังคมเป็นแบบรัฐสวัสดิการ แต่หากพิจารณาโดยละเอียดอย่างรอบคอบ และลึกซึ้งแล้วก็จะ พบว่าการจัดสวัสดิการสังคมในประเทศไทยนั้นมิได้มีลักษณะเป็นแบบรัฐสวัสดิการ ดังเช่นบางประเทศที่ เป็นอยู่ โดยเฉพาะประเทศในแถบทวีปยุโรป เพราะในเรื่องของรัฐสวัสดิการนั้นจะต้องเป็นกรณีที่รัฐมี ระบบการจัดสวัสดิการสังคมอย่างรอบด้านโดยภาครัฐให้แก่ทุกคนในสังคมอย่างเสมอหน้าด้วยมาตรฐานที่ ดีเท่าเทียมกัน สวัสดิการสังคมของประเทศไทยบางประเภทที่รัฐจัดให้นั้นยังไม่ได้จัดให้แก่ทุกคนในสังคม อย่างเสมอหน้าด้วยมาตรฐานที่ดีเท่าเทียมกัน เช่น การจัดสวัสดิการด้านการศึกษาและการรักษาพยาบาล ก็ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มคน เช่น ชนกลุ่มน้อย เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า “การจัดสวัสดิการสังคม ของประเทศไทยนั้นเป็นการจัดสวัสดิการโดยรัฐ (State Welfare หรือ Public Welfare)” เพราะ เป็นสวัสดิการที่รัฐทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุม จัดการ และมีลักษณะเป็นสวัสดิการเพื่อสาธารณะที่ภาครัฐ จัดการให้ตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเท่านั้น (ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ม.ป.พ.)

1. แนวคิดขวาใหม่ (The New Right)

แนวคิดขวาใหม่ (The New Right) นี้เป็นแนวคิดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มปัญญาชนและนักการเมืองกลุ่มปีกขวาในช่วงทศวรรษที่ 1970 และต่อมาในช่วงหลังปี ค.ศ. 1973 เป็นต้นมาได้มีการเคลื่อนไหวของพวกขวาใหม่เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจของโลกตกต่ำ ปฏิบัติการของพวกขวาใหม่นี้ใช้ตอบโต้รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ที่นิยมทุ่มเทงบประมาณด้านสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชน ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและมีผลกระทบต่อการลงทุนและเศรษฐกิจของประเทศ (George and Wilding, 1994) อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2538) ดังนั้น กลุ่ม ขวาใหม่จึงได้โจมตีการให้สวัสดิการสังคมของรัฐบาลโดยใช้หลักการของเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมระหว่างนโยบายสังคมและนโยบายเศรษฐกิจซึ่งเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นในกระแสโลกหรือโลกาภิวัตน์ (Globalization)

สำหรับสาระสำคัญของแนวคิดขวานี้ได้มุ่งอธิบายนั้น กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (25 50) ได้สรุปไว้ว่า แนวคิดขวานี้ได้อธิบายธรรมชาติของมนุษย์ไว้ว่ามนุษย์ เป็นผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เป็นสำคัญ การที่มีปัญหาสังคมต่าง ๆ เกิดขึ้นนั้น แนวคิดนี้มุ่งอธิบายโดยเน้นไปที่คนที่มีปัญหาสังคมว่าเป็นคนไม่ดี เกียจคร้านและปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ ซึ่งเป็นบางวัฒนธรรมเท่านั้น สำหรับระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐนั้นควรให้ความสำคัญกับตลาดให้มีเสรีมากที่สุดและควรลดบทบาทรัฐให้ลดลงน้อยที่สุดในประเด็นความเป็นธรรมนั้น แนวคิดนี้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริง เป็นเรื่องไร้สาระ โดยให้เหตุผลว่า “*นิ้วมือของมนุษย์ทั้ง 5 นิ้วยังไม่เท่ากันแล้วจะไปหาความยุติธรรมหรือความเป็นธรรมมาจากที่ใด ได้*” สำหรับการอธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ สวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ นั้น แนวคิดนี้ไม่เห็นความสำคัญกับรัฐสวัสดิการ ดังนั้นจึงเห็นว่าไม่ควรมี แต่ในการจัดสวัสดิการสังคมนั้นควรเน้นที่การบรรเทาทุกข์เท่านั้น และการสังคมสงเคราะห์ก็ ให้เป็นไปในลักษณะของการแจกข้าวของเพียงชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้น

2. แนวคิดทางสายกลาง (The Middle Way)

แนวคิดทางสายกลางเป็นแนวคิดที่ครอบคลุมแนวคิด ต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน และนำเข้ามาหลอมรวมอยู่รวมกัน ซึ่ง กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2550) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของแนวคิดนี้ว่า เป็นแนวคิดที่อธิบายธรรมชาติของมนุษย์ว่ามนุษย์เป็นผู้ที่รักการเสียดสละและพร้อมที่จะให้ ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน ปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากระบบทุนนิยม (Capitalism) เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าระบบทุนนิยมจะเป็นรากเหง้าของปัญหาสังคม แต่แนวคิดนี้ก็ยังเห็น ว่าสังคมยังต้องมีระบบทุนนิยมอยู่ เพราะว่าเป็นระบบที่เลวร้ายที่สุด สำหรับประเด็นเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐนั้น แนวคิดนี้อธิบายไว้ว่า เป็นหน้าที่และบทบาทของภาครัฐที่ต้องคอยดูแลตลาดเสรีไม่ให้เอาเปรียบคนจนมากเกินไป และได้ นิยาม ความเป็นธรรมทางสังคมไว้ ว่าคือ การให้โอกาสแก่คนทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน สำหรับเรื่องรัฐสวัสดิการ นั้น แนวคิดนี้ได้ให้ความสำคัญกับรัฐสวัสดิการ ภายใต้เงื่อนไข ไขคือ การมีรัฐสวัสดิการนั้นจะต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อเสรีภาพมากนัก การให้คำจำกัดความของสวัสดิการสังคม

นั่นจะมีความหมายที่กว้างกว่า แต่ในการให้ความช่วยเหลือยังต้องมีการทดสอบความจำเป็น (Mean-test) เสียก่อน อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของการให้บริการสังคมสงเคราะห์ แนวคิดนี้ยังให้ความสำคัญอยู่เช่นกัน

3. แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialism)

ในการอภิปรายถึงสาระสำคัญของแนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตยนี้ กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2550) ได้สรุปไว้ว่า แนวคิดนี้ได้อธิบายถึง ประเด็นธรรมชาติของมนุษย์ไว้ว่า มนุษย์มีคุณสมบัติกลาง ๆ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องกระตุ้นให้ มนุษย์เสียสละ ปัญหาสังคมเกิดจากระบบทุนนิยม ดังนั้นในการเยียวยา แก้ไขปัญหาต้องกระทำ 2 ระยะด้วยกัน โดยในระยะสั้นต้องเน้นการกระจายวิธีการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง และให้ไปสู่ประชาชนให้มากที่สุด แต่ในระยะยาวนั้น รัฐจะต้องใช้วิธีการทางรัฐสภาแก้ไขปัญหาเพื่อจัดให้สิ้นซากไป ในเรื่องระบบเศรษฐกิจและบทบาทภาครัฐนั้น แนวคิดนี้ได้อธิบายไว้ว่า มีระบบตลาดและบทบาทของรัฐที่แตกต่างจากแนวคิดทางสายกลางอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ภาครัฐจะมีบทบาทมากกว่าแต่ตลาดมีเสรีน้อยกว่า และประเด็นความเป็นธรรมทางสังคมนั้น แนวคิดนี้ได้นิยามความหมายของความเป็นธรรมทางสังคมไว้ว่า *“คือการให้หลักประกันอย่างน้อยขั้นต่ำกับประชาชนทุกคนในสังคม ”* อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนรัฐสวัสดิการเป็นอย่างมากโดยถือว่าเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นสังคมนิยมอย่างช้า ๆ ประการสุดท้ายคือ ประเด็นเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ แนวคิดนี้เห็นว่าสวัสดิการสังคมมีความหมายที่กว้างโดยการให้ความช่วยเหลือประชาชนทุกคนนั้นไม่จำเป็นต้องมีการทดสอบความจำเป็น (Mean-test) อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับสังคมสงเคราะห์อีกด้วย

4. แนวคิดมาร์กซิสต์ (Marxism)

เมื่อกล่าวถึงแนวคิดมาร์กซิสต์ คนทั่วไปมักจะมีความเข้าใจว่าเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นหรือความขัดแย้งระหว่างชนชั้นหรือการกดขี่ระหว่างชนชั้น ซึ่งชนชั้นที่มาร์กได้กล่าวถึงนี้คือ ชนชั้น 2 กลุ่มด้วยกัน คือชนชั้นที่มีซึ่งในแนวคิดของมาร์กก็คือ นายทุนที่มักจะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและชนชั้นที่ไม่มีซึ่งมักจะเป็นชนชั้นกรรมาชีพหรือกรรมกรหรือคนจนนั่นเอง อย่างไรก็ตาม กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2538) ยังได้สรุปภาพรวมทฤษฎีมาร์กซิสต์ ดังมีประเด็นที่สำคัญต่อไปนี้

1) มนุษย์อยู่ในสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่มนุษย์ไม่สามารถกำหนดโดยตนเองได้ ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมจึงต้องวิเคราะห์ที่โครงสร้างสังคม กำลังในการผลิต และความสัมพันธ์ในการผลิต (ปารีชาติ สุขุม, 2531 อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2538)

2) สังคมทุกสังคมจะประกอบด้วยโครงสร้างส่วนกลางและโครงสร้างส่วนบน โครงสร้างส่วนกลางได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของสังคม ส่วนโครงสร้างส่วนบนคือโครงสร้างอื่น ๆ เช่น กฎหมาย การเมือง ความคิด อุดมการณ์ เป็นต้น (ปารีชาติ สุขุม, 2531 อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2538)

3) ประวัติของสังคมนุษย์ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือความขัดแย้งระหว่างกำลัง การผลิต และความสัมพันธ์ทางการผลิต ทำให้เกิดพัฒนาการเป็นช่วง ๆ กำลังการผลิตมีความหมายถึง ประสิทธิภาพของสังคมในการผลิต ประกอบด้วยความรู้ทางวิทยาการต่าง ๆ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ และการจัดระเบียบแรงงาน ส่วนความสัมพันธ์ทางการผลิตหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการผลิต เช่น ระหว่างนายทุนกับผู้ใช้แรงงาน (ปารีชาติ สุขุม, 2531 อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2538)

4) ความขัดแย้งและการต่อสู้ระหว่างชนชั้น มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งระหว่างกำลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต (ปารีชาติ สุขุม, 2531 อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2538)

5) ความขัดแย้งระหว่างกำลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต ยังนำไปสู่การเกิดทฤษฎีปฏิวัติ คือว่าการปฏิวัติไม่ใช่ความบังเอิญ แต่เป็นความจำเป็นในกระบวนการของประวัติศาสตร์ผลของการปฏิวัติจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีวิวัฒนาการสูงขึ้น (ปารีชาติ สุขุม, 2531 อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2538)

6) กระบวนการทางประวัติศาสตร์สะท้อนให้เห็นว่าจิตสำนึกหรือความคิดเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดโดยความเป็นจริงทางสังคม (ปารีชาติ สุขุม, 2531 อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2538)

7) ขั้นตอนของกระบวนการทางประวัติศาสตร์มนุษยชาติเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดโดยวิธีการผลิต หรือโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนการกดขี่ระหว่างมนุษย์กลุ่มหนึ่ง กับมนุษย์อีกกลุ่มหนึ่ง สังคมทุนนิยมจะเป็นสังคมยุคสุดท้ายที่มีความขัดแย้งเพราะการผลิตในระบบสังคมนิยมจะไม่มีสภาพการกดขี่ ชูดรีดอีก

ในการอภิปรายถึงสาระสำคัญของแนวคิดนี้ที่มีความสัมพันธ์กับสวัสดิการสังคมนั้น กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2550) ได้สรุปไว้ว่า แนวคิดนี้ได้อธิบายถึงธรรมชาติของมนุษย์ไว้ว่ามนุษย์มีความขัดแย้งระหว่างผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่ และปัญหาสังคมนั้นล้วนแล้วแต่มีต้นตอของปัญหาจากระบบทุนนิยม ดังนั้นในการที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาได้โดยสิ้นเชิง จะต้องโค่นล้มระบบทุนนิยมให้สิ้นซาก สำหรับระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐนั้น แนวคิดนี้เห็นว่าไม่ให้มีตลาดเสรีแต่ให้ใช้กลไกของรัฐดำเนินการกระจายสินค้าและบริการ ความเป็นธรรมทางสังคมต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้ต้องทำการปฏิวัติเท่านั้นเพื่อให้ชนชั้นที่ถูกกดขี่เป็นฝ่ายกลับขึ้นมาอำนาจ ไม่ยอมรับการมีรัฐสวัสดิการ เพราะจะทำให้มวลชนไม่เข้าร่วมการปฏิวัติ อีกทั้งยังไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีสวัสดิการสังคมเพราะเห็นว่าสังคมคอมมิวนิสต์สามารถตอบสนองความต้องการของทุกคนได้สมบูรณ์ อีกทั้งยังไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการสังคมสงเคราะห์อีกด้วย เพราะในระบบสังคมคอมมิวนิสต์ทุกคนเป็นนักสังคมสงเคราะห์ได้อย่างดี

5. แนวคิดสตรีนิยม (Feminism)

แนวคิดสตรีนิยมนี้เป็นแนวคิดที่เกิดจากการวิพากษ์ของนักทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theorists) ถึงการที่ทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีมาในอดีตล้วนแล้วแต่มาจากแง่มุมหรือประสบการณ์ของผู้ชาย

เท่านั้นไม่ได้มีมุมมองหรือประสบการณ์ของผู้หญิงเข้าร่วมอยู่ด้วยเลย ทั้งนี้ นักทฤษฎีสตรีนิยมเหล่านี้เห็นว่า ประสบการณ์ของผู้หญิงและชายมีความแตกต่างกัน อีกทั้งยังเห็นว่าทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีอยู่นั้นไม่สามารถ อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย (Gender Inequality) ได้ เพราะมีมุมมองและประสบการณ์มาจากผู้ชายเท่านั้น ซึ่ง Harding (1989) อ้างถึงใน Malson et al., (1989) ที่ได้กล่าวว่า แนวคิดสตรีนิยมได้เริ่มที่จะขยายและตีความทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อที่จะได้สามารถวิเคราะห์ถึงกิจกรรมของผู้หญิงและความสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างชัดเจนขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น แนวคิดสตรีนิยม (Feminism) ยังได้เน้นผู้หญิงเป็นศูนย์กลางของการวิเคราะห์เพื่อแก้ไข จุดบกพร่องของทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีอยู่ซึ่งมักจะมาจากมุมมองและประสบการณ์ของผู้ชาย สำหรับเป้าหมาย ของแนวคิดสตรีนิยมก็คือ การระดับสถานภาพของสตรีให้เท่าเทียมกับชายนั่นเอง (Lorber, 2001)

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงแนวคิดสตรีนิยมนี้ นักทฤษฎีสตรีนิยมก็ได้จำแนกแนวคิดสตรีนิยม ออกเป็นหลายสำนักด้วยกันซึ่งมุ่งเน้นอธิบายถึงปรากฏการณ์ของความไม่เท่าเทียมกันของหญิงและชายที่ แตกต่างกัน (Grisanaputi, W. 2006) ซึ่งแนวคิดสตรีนิยมในแต่ละสำนักนั้นมีมากมายหลายแนวคิด ด้วยกัน เช่น Bensimon and Marshall (1997) ได้แบ่งแนวคิดสตรีนิยมออกเป็น 5 แนวคิดด้วยกัน คือ แนวคิดสตรีนิยมแบบเสรีนิยม (Liberal Feminism) แนวคิดสตรีนิยมแบบวัฒนธรรม (Cultural Feminism) แนวคิดสตรีนิยมแบบอำนาจและการเมือง (Power and Politics Feminism) แนวคิดสตรี นิยมแบบหลังปฏิฐานนิยม (Postpositivist Feminism) และ ทฤษฎีแนววิพากษ์ (Critical Theory) หรือ Calas and Smircich (1996) ได้แบ่งแนวคิดสตรีนิยมออกเป็น 7 แนวคิดด้วยกันคือ แนวคิดสตรีนิยม แบบเสรีนิยม (Liberal Feminism) แนวคิดสตรีนิยมแบบหัวรุนแรง (Radical Feminism) แนวคิดสตรี นิยมแบบจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytical Feminism) แนวคิดสตรีนิยมแบบมาร์กซิส (Marxist Feminism) แนวคิดสตรีนิยมแบบหลังทันสมัย (Poststructural/Postmodern feminism) และแนวคิด สตรีนิยมแบบโลกที่สามหรือแบบหลังอาณานิคม (Third World/Post Colonial Feminism)

อย่างไรก็ดี ในการนำเสนอถึงรายละเอียดของแนวคิดสตรีนิยมแบบต่าง ๆ นั้น Calas and Smircich (1996) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า แนวคิดสตรีนิยมจากสำนักต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้เส้นแบ่งที่เด่นชัด ทำให้แนวคิดย่อยเหล่านี้มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ดังนั้น ในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้นำเสนอถึงแนวคิด สตรีนิยมที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในประเทศไทยเท่านั้น คือ แนวคิดสตรีนิยมแบบเสรีนิยม (Liberal Feminism) แนวคิดสตรีนิยมหัวรุนแรง (Radical Feminism) และแนวคิดสตรีนิยมแบบสังคมนิยม (Socialist Feminism) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 แนวคิดสตรีนิยมแบบเสรีนิยม (Liberal Feminism)

แนวคิดสตรีนิยมแบบเสรีนิยม (Liberal Feminism) นี้ พัฒนามาจากทฤษฎีรัฐศาสตร์แบบเสรี นิยมดั้งเดิมในช่วงศตวรรษที่ 17 และ 18 (Calas and Smircich, 1996) สำหรับจุดมุ่งหมายของแนวคิด สตรีนิยมแบบเสรีนิยมก็คือ การส่งเสริมระบบสิทธิส่วนบุคคลโดยการให้โอกาสที่เท่าเทียมกันของหญิงและ ชายในการได้ทำในสิ่งที่ต้องการ ดังนั้นผู้หญิงจึงควรที่จะมีโอกาสหรือมีสิทธิในทุก ๆ แง่มุมของชีวิต ไม่ว่า

จะเป็นสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง สิทธิในการที่จะได้รับการศึกษา สิทธิในการทำงานและสิทธิในการถือกรรมสิทธิ์อสังหาริมทรัพย์ นอกจากนี้ แนวคิดนี้ยังมีความเชื่อว่า หญิงและชายนั้นมีความแตกต่างแค่เพียงลักษณะภายนอกหรือลักษณะทางชีวภาพเท่านั้น แต่มีศักยภาพเท่ากัน (Kemp, 1994; Calas and Smircich, 1996; Lorber, 2001) กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Process) เช่น ครู อาจารย์ หนังสือ ตำรา และสื่อพิมพ์ต่าง ๆ รวมไปถึงภาพยนตร์ ละครต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลกำหนดลักษณะทางเพศและบทบาททางเพศแก่หญิงและชาย เช่น เพศชาย มีลักษณะบึกบึน แข็งแรง มีภาวะผู้นำ ตัดสินใจเฉียบขาด ดังนั้นสมควรเป็นผู้นำหรือเป็นผู้บริหารระดับสูงที่ต้องมีการตัดสินใจ หรือเป็นวิศวกร และแพทย์ เป็นต้น แต่ในทางกลับกัน ผู้หญิงมีจุดเด่นคือ มีความอ่อนโยนและซอบุญแลซึ่งส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะมีความเป็นแม่ที่มีประสบการณ์จากการทำงานบ้านและดูแลครอบครัว ดังนั้นผู้หญิงจึงควรเป็นพยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ ครูและบรรณารักษ์ เป็นต้น และไม่เหมาะกับงานที่ต้องการการตัดสินใจจึงไม่สมควรที่จะเป็นผู้นำระดับสูงขององค์กร (Anker, 1997)

5.2 แนวคิดสตรีนิยมหัวรุนแรง (Radical Feminism)

แนวคิดนี้มีความเห็นว่าระบบทุนนิยมยังมีใช้ต้นเหตุที่แท้จริงของการเอารัดเอาเปรียบทางเพศ และสาเหตุที่แท้จริงอยู่ลึกเข้าไปกว่าเรื่องชนชั้นทางเศรษฐกิจตามทฤษฎีของมาร์กซ์และเลนิน สตรีนิยมหัวรุนแรงชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้จะปฏิวัติสังคมให้เป็นสังคมนิยมแล้ว สตรีก็ยังคงอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้ชาย เช่นเดิม ทั้งนี้เพราะรากเหง้าของการเอารัดเอาเปรียบทางเพศอยู่ลึกลงไปกว่าชนชั้นเศรษฐกิจรูปแบบสังคมนิยมที่มีชายเป็นใหญ่ คือรูปแบบที่มนุษย์ เอารัดเอาเปรียบกันก่อนรูปแบบอื่น ๆ ทั้งหมด เป็นรากเหง้าและสาเหตุหลักของการเอารัดเอาเปรียบทางชนชั้นเศรษฐกิจและเชื้อชาติในสังคมนิยมที่มีชายเป็นใหญ่ หญิงจะถูกควบคุมไว้ทุกด้าน แม้ว่าผู้ชายทุก ๆ คน จะไม่ใช่ความรุนแรงต่อสตรี แต่ผู้ชายทุกคนในระบบสังคมนิยม ล้วนกระทำให้หญิงต้องตกอยู่ในภาวะขลาดกลัวต่อชาย (กรมประชาสัมพันธ์, 2538)

5.3 แนวคิดสตรีนิยมแบบสังคมนิยม (Socialist Feminism)

แนวคิดสตรีนิยมแบบสังคมนิยมนี้ ได้พัฒนาขึ้นราวปี 1970-1980 โดยพัฒนาจากหลายแนวคิดด้วยกันคือ แนวคิดสตรีนิยมแบบมาร์กซิส (Marxist Feminism) แนวคิดสตรีนิยมแบบหัวรุนแรง (Radical Feminism) และแนวคิดสตรีนิยมแบบจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Feminism) (Jaggar, 1983; Kemp, 1994; Calas and Smircich, 1996; Lorber, 2001) โดยเพิ่มประเด็นของการกดขี่ทางเพศ (Sex Oppression) ภายใต้ระบบทุนนิยมเพื่ออธิบายไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย ต่อเติมจากการที่แนวคิดสตรีนิยมแบบมาร์กซิส (Marxist Feminism) ได้วิพากษ์แนวคิดมาร์กซิสดั้งเดิมว่ามุ่งเน้นแต่ประเด็นการกดขี่ระหว่างชนชั้น (Class Oppression) โดยเฉพาะการกดขี่ชนชั้นในที่ทำงาน แต่ละเลยที่จะให้ความสำคัญกับการกดขี่ทางเพศ อีกทั้งยังเห็นว่า ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองจากระบบทุนนิยมไปสู่ระบบสังคมนิยมเท่านั้น ความเสมอภาคทางเพศจึงจะบังเกิดขึ้นได้ (Kemp, 1994)

กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (25 50) ได้สรุปสาระสำคัญของแนวคิดสตรีนิยมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสวัสดิการสังคมไว้ว่า ธรรมชาติมนุษย์คือ ผู้หญิงถูกผู้ชายเอาเปรียบ ปัญหาสังคมเกิดจากความคิดชายเป็นใหญ่และมองว่าการที่จะจัดการกับปัญหาสังคมได้จะต้องทำให้เกิดความเสมอภาคทางเพศ สำหรับประเด็นระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐนั้น แนวคิดนี้มีความเห็นว่า ตลาดเสรีและอำนาจรัฐที่มีฐานคิดชายเป็นใหญ่ทำให้ผู้หญิงเสียเปรียบ ในเรื่องความเป็นธรรมทางสังคมจะมีความหมายถึง การที่ผู้หญิงมีสิทธิและอำนาจเท่าเทียมกับชายในทุก ๆ ด้าน เมื่อพิจารณาถึงเรื่องรัฐสวัสดิการก็พบว่า แนวคิดนี้เห็นว่ารัฐสวัสดิการควรได้รับการทบทวนให้เข้าใจและตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้หญิง ประการสุดท้ายคือ ประเด็นสวัสดิการสังคมต้องใช้แนวคิดสตรีนิยมและความเข้าใจในเพศสภาพ หรือเพศสภาวะ (Gender) เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้หญิงได้ถูกต้อง

6. แนวคิดกรีนนิสม์ (Greenism)

แนวคิดกรีนนิสม์หรือแนวคิดสีเขียว เป็นแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีมานานตั้งแต่ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติก็ว่าได้ สามารถพบข้อเขียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยนักวิชาการ นักปรัชญา และบุคคลต่าง ๆ ที่เตือนให้ระมัดระวังภัยคุกคาม เอาไรต์เอาเปรียบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมเสนอทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม อาทิ มัลทัสที่เสนอให้ควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากร มาร์กซ์เสนอให้แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการเปลี่ยนแปลงสังคมประเทศให้เป็นสังคมนิยมตลอดจนนักคิดแนวเสรีนิยม และอนาคิสม์ (Anarchism) ที่เสนอให้มีการจัดระเบียบทางการเมือง และสังคมเสียใหม่ เช่น ฟุริเยร์ (Fourier) พรูดอง (Proudhon) และโครโปตกิน (Kropotkin) เป็นต้น นอกจากนี้ในกลางศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ยังมีกลุ่มกตตันกลุ่มเล็ก ๆ เกิดขึ้นจำนวนหนึ่งดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ชนบท อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ป่าไม้ ทะเลสาบ อนุรักษ์สัตว์ นก และแม้กระทั่งสิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (George and Wilding, 1994 อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2538) อย่างไรก็ตาม แนวคิดกรีนนิสม์หรือแนวคิดสีเขียวจะมีความหลากหลาย โดยปกติมักจะจำแนกกันเป็นคู่ เช่น กลุ่มแนวคิดนิเวศวิทยาผิวเผินกับกลุ่มแนวคิดนิเวศวิทยาลึกซึ้ง (Shallow versus Deep Ecology) กลุ่มแนวคิดเป็นหลักวิชาการกับกลุ่มแนวคิดเน้นนิเวศ (Technocratic versus Eocentric Mode) กลุ่มแนวคิดสิ่งแวดล้อมนิยมกับกลุ่มแนวคิดนิเวศนิยม (Environmentalism versus Ecologism) กลุ่มเขียวเล็กกับกลุ่มเขียวใหญ่ (green versus Green) และกลุ่มเขียวอ่อนกับกลุ่มเขียวจัด (Generally Light or Weak versus Dark or Strong Green) (George and Wilding, 1994 อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2538)

สำหรับสาระสำคัญของแนวคิดนี้ กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2550) ได้สรุปไว้ว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมนุษย์เอาเปรียบธรรมชาติและชนรุ่นหลัง ปัญหาสังคมเกิดจากระบบอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นทุนนิยมหรือสังคมนิยม ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาสังคมจะต้องลดการเติบโตทางเศรษฐกิจจึงจะทำให้ปัญหาสังคมหมดสิ้นไป สำหรับระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐนั้น แนวคิดนี้เห็นว่า ไม่ต้องมีตลาดเสรี บทบาทภาครัฐให้ความสำคัญกับการที่มนุษย์มีชีวิตในชุมชนเล็ก ๆ และไม่เบียดเบียนธรรมชาติ หรือเป็น

มิตรกับธรรมชาติ ในประเด็นความเป็นธรรมทางสังคม หมายถึงการที่มนุษย์ไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติแวดล้อม รวมทั้งคำนึงถึงอนุชนรุ่นหลังที่จะดำเนินชีวิตอยู่อย่างยั่งยืนสืบต่อไป แนวคิดนี้ไม่นิยมให้มีรัฐสวัสดิการเพราะเห็นว่าเป็นการทำให้เกิดการเบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังไม่เห็นความสำคัญของการมีสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์เพราะเห็นว่ามนุษย์อยู่อย่างสมถะเรียบง่าย ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก้ไขปัญหาได้ทุกเรื่องนั่นเอง

กิติพัฒน์ นนทปัทมเดชกุลย์(2550) ได้สรุปสาระสำคัญที่แตกต่างกันในแต่ละแนวคิดตารางที่ 3.1 ตารางที่ 3.1 สรุปสาระสำคัญของแนวคิดสวัสดิการสังคม

แนวคิด	ชาวใหม่	สายกลาง	สังคมนิยม ประชาธิปไตย	มาร์กซิสต์	สตรีนิยม	กรีนนิสต์
1. ธรรมชาติมนุษย์	มนุษย์เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน	มนุษย์รักการเสียสละ – พร้อมให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน	มนุษย์มีคุณสมบัติกลางๆ รัฐต้องกระตุ้นให้เสียสละ	มนุษย์มีความขัดแย้งระหว่างผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่	ผู้หญิงถูกผู้ชายเอาเปรียบ	มนุษย์เอาเปรียบธรรมชาติและชนรุ่นหลัง
2. ปัญหาสังคม	คนมีปัญหาสังคมคือคนไม่ดี-เกียจคร้าน-ปรับตัวให้เข้ากับสังคมไม่ได้ หรือเป็นบางวัฒนธรรมเท่านั้น	รากเหง้าของปัญหาสังคมเกิดจากระบบทุนนิยม แต่ทุนนิยมยังจำเป็น เพราะว่าเป็นระบบที่มีความเลวร้ายที่สุด	ปัญหาสังคมเกิดจากระบบทุนนิยม ระยะสั้นต้องเน้นการกระจายเข้าไปสู่ประชาชนให้มากที่สุด ระยะยาวทุนนิยมต้องหมดไป-ด้วยวิถีทางรัฐสภา	ปัญหาสังคมเกิดจากระบบทุนนิยม เราจำเป็นต้องโค่นล้มทุนนิยม-มวลชนจึงจะไม่ประสบกับปัญหาสังคมใด ๆ	ปัญหาสังคมเกิดจากความคิดชายเป็นใหญ่-ถ้าเรามีความเสมอภาคทางเพศ ปัญหาสังคมจะลดลง	ปัญหาสังคมเกิดจากระบบอุตสาหกรรม-ไม่ว่าจะเป็นทุนนิยมหรือสังคมนิยม-ต้องลดการเติบโตของเศรษฐกิจปัญหาสังคมจึงจะหมดไป
3. ระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐ	ระบบตลาดมีเสรีให้มากที่สุด-ลดบทบาทของรัฐให้เหลือน้อยที่สุด	รัฐคอยดูแลตลาดเสรี-ไม่ให้เอาเปรียบคนจนมากเกินไป	บทบาทของรัฐมีมากกว่าสายกลาง และมีเสรีน้อยกว่าสายกลาง	ไม่มีตลาดเสรี-ใช้กลไกของรัฐดำเนินการกระจายสินค้าและบริการ	ตลาดเสรี/อำนาจรัฐที่มีฐานคิด”ชายเป็นใหญ่” ทำให้ผู้หญิงเสียเปรียบ	ไม่ต้องมีตลาดเสรี/รัฐ-ถ้าเรามีชีวิตในชุมชนเล็กๆ-ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ
4. ความเป็นธรรมทางสังคม	ความเป็นธรรมเป็นเรื่องไร้สาระ-นี้มีมือเรา 5 นิ้ว มันยังยาวไม่เท่ากันเลย	ความเป็นธรรมคือการให้ “โอกาส” แก่ทุกคนในสังคมอย่างทัดเทียมกัน	ความเป็นธรรมคือการให้หลักประกันอย่างน้อยขั้นต่ำกับประชาชนทุกคนในสังคม	ความเป็นธรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องปฏิบัติเพื่อให้ชนชั้นที่ถูกกดขี่เป็นฝ่ายกลับมามีอำนาจ	ความเป็นธรรมทางสังคมหมายถึงผู้หญิงมีสิทธิและอำนาจเท่าเทียมกับชายทุกด้าน	ความเป็นธรรมหมายถึงมนุษย์ไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติแวดล้อมรวมทั้งคำนึงถึงอนุชนรุ่นหลัง

แนวคิด สาระสำคัญ	ขวาใหม่	สายกลาง	สังคมนิยม ประชาธิปไตย	มาร์กซิสต์	สตรีนิยม	กรีนนิสต์
						ที่จะดำเนินชีวิต อย่างยั่งยืนสืบ ต่อไป
5. รัฐสวัสดิการ	ไม่นิยมให้มี รัฐสวัสดิการ	นิยมรัฐ สวัสดิการแต่ ไม่ให้กระทบ เพื่อนต่อ เสรีภาพมาก นัก	สนับสนุนรัฐ สวัสดิการอย่าง มาก โดยถือว่าเป็น เครื่องมือในการ เปลี่ยนแปลง ไปสู่สังคมนิยม อย่าง ช้า ๆ	ไม่นิยมรัฐ สวัสดิการเพราะ ทำให้มวลชนไม่ เข้าร่วมการ ปฏิบัติ	รัฐสวัสดิการ ควรได้รับ การทบทวน ให้เข้าใจ และ ตอบสนอง ต่อปัญหา และความ ต้องการของ ผู้หญิง	ไม่นิยมให้มีรัฐ สวัสดิการเพราะ ยังคงทำให้มีการ เบียดเบียน ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม
6. สวัสดิการสังคมและ สังคมสงเคราะห์	สวัสดิการ สังคมเน้น การบรรเทา ทุกข์/สังคม สงเคราะห์ คือการแจก ข้าวของซ้ำ ครั้งคราว	สวัสดิการ สังคมมี ความหมาย กว้างกว่า แต่ ยังคงต้องมี การใช้ Means test ในการ ให้บริการ สังคม สงเคราะห์มี ความสำคัญ	สวัสดิการสังคมมี ความหมายกว้าง และให้ประชาชน ทุกคนในสังคม โดยไม่ต้องใช้ การทดสอบ ความจำเป็น (Mean- test) สังคมสงเคราะห์ มีความสำคัญ	สวัสดิการสังคม ไม่จำเป็น เพราะ สังคมคอมมิวนิสต์ ตอบสนองความ ต้องการของทุก คนได้สมบูรณ์ สังคมสงเคราะห์ ไม่จำเป็น เพราะ ระบบสังคม คอมมิวนิสต์ทุกคน เป็นนักสังคม สงเคราะห์ ได้ อย่างดี	สวัสดิการ สังคมต้องใช้ แนวคิด ทฤษฎีสตรี นิยมและ ความเข้าใจ ในเพศ สภาพ หรือ เพศภาวะ (Gender) เสียก่อน เพื่อที่จะได้ สามารถ ตอบสนอง ความ ต้องการของ ผู้หญิงได้ อย่างถูกต้อง	สวัสดิการสังคม และสังคม สงเคราะห์ไม่ ต้องมี เพราะมนุษย์ อยู่อย่างสมณะ เรียบง่าย ใช้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น แก้ไขปัญห ได้ทุกเรื่อง

7. แนวคิดซ้ายใหม่ (The New Left) หรือ แนวคิดทางสายที่ 3 (The Third Way)

นอกจากแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมทั้ง 6 แนวคิดที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ยังมีแนวคิดใหม่ที่เพิ่งจะเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งนาย แอนโทนี กิดเดนส์ (Anthony Giddens) ที่ปรึกษาของนายโทนี แบลร์ (Tony Blair) นายกรัฐมนตรีอังกฤษ และเป็นผู้อำนวยการของ London School of Economics and Political Sciences ได้เพิ่มเติมแนวคิดซ้ายใหม่ (The New Left) หรือ แนวคิดทางสายที่ 3 (The Third Way) นี้ขึ้นมาและได้กลายเป็นแนวคิดที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายต่อมา ซึ่ง กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์

(2550) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดนี้ไว้ว่า นายแอนโทนี กิดเดนส์ เห็นว่า คำว่า “ทางสายที่สาม” เป็นแนวคิดที่สร้างจุดยืนที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดขวาใหม่และแนวคิดสายกลาง (สังคมนิยมประชาธิปไตย) การเกิดขึ้นของแนวคิดนี้ก็มีวัตถุประสงค์ เพื่อสะท้อนให้เห็นชุดของปรัชญาและหลักการ ตลอดจนยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่อยู่เบื้องหลังการปฏิรูปพรรคแรงงานของอังกฤษให้เป็นยุคแรงงานใหม่ (The New Labor) ซึ่งเป็นยุคที่นายโทนี่ แบลร์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของอังกฤษ โดยรวมไปถึง The New Democrats ของนายบิล คลินตัน (Bill Clinton) ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาด้วยเช่นกัน แนวคิดทางสายที่สามเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมาเพื่อจะแก้ไขปัญหาหลาย ๆ ประการที่เกิดขึ้นในสังคมอังกฤษ อาทิ ปัญหาความเดือดร้อนของบรรดาชนชั้นกลางระดับล่างและชนชั้นล่างอันเกิดจากการตัดลดงบประมาณด้านสวัสดิการสังคมอย่างมหาศาลในยุคของนางมากาเรต แตตเชอร์ (Margaret Thatcher) ซึ่งเป็นสมัยที่พรรคขวาใหม่มีอิทธิพลอย่างสูงในประเทศอังกฤษ รวมทั้งในสหรัฐอเมริกาในสมัยที่นายโรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) เป็นประธานาธิบดีด้วย

เมื่อพิจารณาจากงานของแอนโทนี กิดเดนส์ ที่ได้เขียนไว้ในหนังสือ *“ก้าวข้ามความเป็นซ้ายและขวา: อนาคตของการเมืองแนวก้าวหน้า”* (Beyond Left and Right: The Future of Radical Politics, 1994) นั้นจะพบว่า กิดเดนส์เห็นว่า ทุกวันนี้ มนุษย์มีชีวิตอยู่บนโลกที่กำลังถูกทำลายอย่างถึงรากเหง้า จากการที่ลัทธิเสรีนิยมใหม่หรือพวกฝ่ายขวาหันมาต้องการแนวทางการเมืองที่ก้าวหน้ามากขึ้น ในขณะที่พวกนักปฏิรูปสังคมนิยมฝ่ายซ้ายหันมาชอบแนวทางในการปฏิรูปมากขึ้น ในที่สุดกิดเดนส์จึงได้เสนอรอบแนวคิดและแนวทางสำหรับคิดทบทวนใหม่ในการเมืองแบบก้าวหน้า ซึ่งกรอบแนวคิดดังกล่าวของกิดเดนส์ครอบคลุมประเด็นประเพณีนิยมและเอกภาพของสังคม ประเด็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ประเด็นการปรับโครงสร้างของกระบวนการประชาธิปไตยและรัฐสวัสดิการและประเด็นความรุนแรงในการเมืองระดับโลก

กิดเดนส์ได้เสนอถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับสร้างระบบสวัสดิการใหม่ โดยหลีกเลี่ยงไปให้ไกลจากระบบการให้ประโยชน์ทดแทนจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง ที่ได้ทำกันมานานเป็นประเพณีในกลุ่มประเทศที่มีระบบรัฐสวัสดิการ กิดเดนส์เสนอว่า ต้องสร้าง *“สวัสดิการเชิงบวก”* (Positive Welfare) หรือสวัสดิการที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและหลักการปฏิบัติจริง โดยสวัสดิการเชิงบวกนี้ต้องมีพื้นฐานการดำเนินการอยู่ที่การเติมอำนาจความเป็นอิสระ ให้ความรับผิดชอบทั้งส่วนบุคคลและทั้งมวลชนหมู่ มากยิ่งขึ้นทั้งการป้องกันแก้ไขในเพศสภาพ หรือเพศภาวะ (Gender) ที่ไร้สมดุลและความยากไร้ขาดแคลนอันเนื่องมาจากชนชั้นทางสังคมไปพร้อม ๆ กัน

แนวคิดขวาใหม่นั้นมีรูปธรรมที่โดดเด่นที่สุด คือการลดการกระจายด้วยการตัดงบประมาณทางสวัสดิการสังคมอย่างรุนแรงในอังกฤษและในสหรัฐอเมริกา สมัยที่นางมาร์กาเรต แตตเชอร์ และนายโรนัลด์ เรแกนเป็นผู้นำประเทศทั้งสองในยุคสมัยเดียวกัน รัฐบาลทั้งสองประเทศเน้นระบบตลาดเสรีแบบเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberal) หรือ ขวาใหม่ (New Right) มากเกินไป แนวทางเสรีนิยมใหม่กระตุ้นให้เศรษฐกิจเติบโตได้ ทว่าไปสร้างปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสังคมให้เพิ่มมากขึ้น คนยากจนคนด้อยโอกาส

และผู้มีรายได้น้อยได้รับความยากลำบากมากขึ้น ประชาชนเริ่มส่งสัญญาณให้รัฐบาลตระหนักว่า พวกเขาไม่ยอมถูกทอดทิ้งให้เผชิญกับความผันผวนของโลกแห่งตลาดเสรี อย่างไรก็ตามมั่นคงอีกต่อไป

เมื่อรัฐบาลของนายโทนี แบลร์ แห่งพรรคแรงงานและนายบิล คลินตัน แห่งพรรคเดโมแครต ได้รับเลือกเข้ามาบริหารประเทศในปลายคริสต์ทศวรรษที่ 1980 บิล คลินตันปรับปรุงทิศทางของพรรคเดโมแครตเรียกว่า The New Democrats ขณะที่โทนี แบลร์ก็ปรับปรุงพรรคแรงงานของตนใหม่ เรียกว่า The New Labour การกลับมาของพรรคเดโมแครตและพรรคแรงงาน ที่เรียกว่า New Democrats และ New Labour ในสมัยของคลินตันและแบลร์ ก็ไม่ได้หันไปใช้ระบบรัฐสวัสดิการอย่างที่เคยรุ่งเรืองในช่วงทศวรรษ 1960 อีกต่อไป ทว่ากลับไปเน้นการปฏิรูประบบราชการ ลดอำนาจของรัฐบาล รัฐจะเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าไปหนุนสร้างการพัฒนาสังคมและความเป็นธรรมทางสังคม รัฐไม่ได้มีอำนาจในการดูแลประชาชนโดยลำพังอีกต่อไป ดังนั้น สวัสดิการสังคม ดังกล่าว นี้เรียกได้ว่าเป็น “สวัสดิการแบบพหุลักษณะ” (Welfare Pluralism) ซึ่งนับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาสังคมได้เข้ามารับผิดชอบสวัสดิการสังคมของประชาชน องค์การการกุศล อาสาสมัคร ชุมชน ตลอดจนภาคเศรษฐกิจและธุรกิจพาณิชย์ในตลาดเสรีเข้ามาจัดบริการ โดยที่รัฐก็ไม่ได้ยุติการจัดการโดยเด็ดขาด แต่ทว่าเข้ามาดูแลในระดับที่เหมาะสมและในบางด้านของการจัดสวัสดิการที่ยังจำเป็นต้องดำเนินการโดยภาครัฐ ยิ่งไปกว่านั้น สวัสดิการพหุลักษณะยังทำให้รัฐไม่ได้ผูกขาดบทบาทของการควบคุมดูแลภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมแต่เพียงผู้เดียว ทว่าเป็นการดูแลควบคุมซึ่งกันและกัน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนในลักษณะที่เรียกว่า “Partnership” ดังนั้นความร่วมมือระหว่างกัน การต่างตอบแทน ประโยชน์ซึ่งกันและกันและการควบคุมซึ่งกันและกันในสังคมก็มีลักษณะที่เรียกว่า Social Partnership อันเป็นสาระสำคัญอีกประการหนึ่งของสวัสดิการพหุลักษณะ

ประเทศต่าง ๆ ที่เคยมีและไม่มีรัฐสวัสดิการอย่างยุโรป ต่างหันมาดำเนินแนวทางการบริหารจัดการด้านการเมืองและการสวัสดิการสังคมใน “แนวคิดทางสายที่สาม” กันทั้งสิ้นและการจัดการสวัสดิการพหุลักษณะนอกจากจะมีความสอดคล้องกับแนวทางเลือกที่สามดังกล่าวแล้ว การจัดสวัสดิการพหุลักษณะยังสอดคล้องกับสวัสดิการในรูปแบบของการพัฒนาสังคมเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้การจัดสวัสดิการแบบพัฒนาสังคมนับเป็นการลงทุนทางสังคมที่ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นการขยายโอกาสในการมีชีวิตที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน หนุนสร้างความมั่นคงของมนุษย์และทำให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคมได้อย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการที่หลากหลายของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ศิโรจน์ คล้ามไพบูลย์ (2546) อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมดลย์ (2550) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าไม่มีผู้วิจารณ์ว่า แม้ว่ากิตเดเนสส์จะกล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากโลกสมัยใหม่ โดยเฉพาะ ปัญหาวิกฤตสภาวะแวดล้อม ชาติพันธุ์ ยาเสพติดและเยาวชน เป็นต้น แต่กิตเดเนสส์มองสภาวะของโลกทันสมัย อย่างเป็นคุณมากกว่าเป็นโทษ ทั้งยังมองว่าความคิดแบบทันสมัยจะเป็นพลังปลดปล่อย ทำให้นักวิจารณ์ที่มีจุดยืน “ซ้ายกว่า” มองว่ากิตเดเนสส์กล่าวถึงปัญหาต่าง ๆ ในสังคมอย่างขอไปที ไม่ได้ตระหนักในการแก้ปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง

กิตเดเนส้นำเสนอความคิดเห็นเรื่อง “ทางสายที่สาม” บนพื้นฐานว่า ทั้งสังคมนิยม (ความคิดแบบฝ่ายซ้าย) และเสรีนิยมใหม่ (ความคิดแบบขวาใหม่) นั้นได้ล่มสลายไปแล้ว ความล้มเหลวของสังคมนิยมมีที่มาจากไม่สามารถสร้างความมั่งคั่งและพัฒนาผลิตภาพให้เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างเพียงพอ เนื่องจาก สังคมนิยมไม่มีพลังบางอย่างที่ระบบทุนนิยมมี กล่าวคือไม่มีพลังของกลไกตลาด บทบาทของรัฐไม่อาจสร้างและกระจายความมั่งคั่งได้มากเท่าที่ระบบตลาดกระทำ ยิ่งเมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไป สังคมนิยมก็ยิ่งล้มเหลวไม่สามารถไล่กวาดความเปลี่ยนแปลงได้ทัน กิตเดเนสเห็นว่าระบบสังคมนิยมไม่สนใจความสัมพันธ์ของระบบนิเวศวิทยาและเต็มไปด้วยการว่างงานแอบแฝง อย่างไรก็ตามขณะที่สังคมนิยมล้มเหลว เสรีนิยมใหม่ก็ไม่ได้มีอะไรที่ดีกว่า พวกเสรีนิยมใหม่มองว่ารัฐเป็นศัตรูของเสรีภาพ มีแต่พลังของกลไกตลาดเท่านั้นที่ทำให้ปัจเจกบุคคลพัฒนาศักยภาพขึ้นมาได้อย่างเต็มที่ พลังของตลาดจะทำให้เกิดสวัสดิการและการกระจายได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีรัฐสวัสดิการด้วยซ้ำ (ศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์, 2546 อ้างถึงใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุรงค์, 2550)

ข้อเสนอในแนวคิด “ทางสายที่สาม” ของกิตเดเนสสามารถแยกย่อยออกเป็น ความคิดเรื่องการลดบทบาทของรัฐ การเน้นพลังของกลุ่มและชุมชน การสร้างการเมืองทางเลือกและการเมืองเชิงอัตลักษณ์ และเศรษฐกิจแบบผสมแนวใหม่ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้มีแกนกลางสำคัญที่สุด คือ การรักษาระบบกรรมสิทธิ์เอกชนเอาไว้แล้วใช้ความคิดเรื่อง “เสรีภาพของพลเมือง” เข้าผนวก กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ กิตเดเนสใช้อำนาจทางการเมืองไปคานและดุลกับอำนาจทางเศรษฐกิจ ทว่าอำนาจทางการเมืองที่กิตเดเนสเสนอ ไม่ใช่อำนาจของรัฐหรือระบบราชการอีกต่อไปแต่เป็นการเมืองของพลเมือง หรือภาคประชาสังคมที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น มีผู้กล่าวว่ากิตเดเนสเขียนหนังสือเรื่อง “ทางสายที่สาม” ทั้งมาจากความพยายามประมวลแนวคิดทางสังคมศาสตร์ และเป็นคู่มือสำหรับปฏิบัติการทางการเมืองของพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยในยุโรปไปพร้อม ๆ กัน

อนึ่ง ผลงานของแอนโทนี กิตเดเนส มีอิทธิพลเป็นรูปธรรมต่อนโยบายและการวางแผนทางสังคมในโลกปัจจุบัน ผลงานของกิตเดเนสเป็นเสมือนคู่มือในการบริหารจัดการนโยบายและการวางแผนสังคมในอังกฤษและประเทศอื่น ๆ ในยุโรป และภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลก เพราะเป็นการปรับตัวที่ระบบรัฐสวัสดิการในยุคคลาสสิกไม่ใช่คำตอบอีกต่อไปและการดำเนินงานตัดสวัสดิการสังคมเช่นพวก “ขวาใหม่” ก็สร้างผลเสียหายเกินที่จะรับได้ งานของกิตเดเนสเข้ามาอุดช่องว่างตรงนี้ และได้เรียกตนเองว่า “ซ้ายใหม่” ซึ่งนักทฤษฎีฝ่ายซ้ายไม่เห็นด้วย แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจริงในบริบทของนโยบายและการวางแผนสังคมก็คือ แนวคิดของเขาได้มีอิทธิพลต่อนโยบายและการวางแผนสังคมของทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทยก็ว่าได้ ทำให้การกำหนดนโยบายทางสังคมและการวางแผนทางสังคมตอบสนองต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนได้ดีขึ้นโดยไม่ติดกับดักของวิธีคิดแบบ “แยกสองขั้ว” อีกต่อไป

แนวคิดทางสายที่สาม คือการแสวงหาแนวทางในการกลับคืนมาสู่การส่งเสริมคุณค่าของประเพณีในโลกยุคความทันสมัยนั่นเอง แนวคิดทางสายที่สามหรือซ้ายใหม่มีฐานของแนวคิดในเชิงคุณค่าหรือค่านิยมอยู่สามฐานใหญ่ คือ โอกาส (Opportunity) ความรับผิดชอบ (Responsibility) และชุมชน

(Community) ซึ่งเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เมื่อเราพบว่า แนวคิดพื้นฐานทั้งสามชุด มิได้ปรากฏเฉพาะงานเขียนของบรรดาที่ปรึกษาของนายโทนี แบลร์และตัวนายแบร์ลที่มีข้อเขียนถึงแนวคิดพื้นฐานสามชุดเหมือนๆ กันเท่านั้น ทว่าทั้งสามแนวคิดยังไปปรากฏในงานเขียนของ The New Democrat ของสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะในบทปาฐกถาหลาย ๆ ครั้งของนายบิล คลินตัน อีกด้วย กล่าวได้ว่า ทั้งสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ประเทศที่มีบริบทแบบแองโกลอเมริกันมีวิธีการให้คำนิยามความหมายของแนวคิดทางสายที่สามอย่างคล้ายคลึงกันมาก โดยถือว่าแนวคิดทางสายที่สามเป็นแนวคิดที่พันธะผูกพันกับแนวคิดพื้นฐานสามชุด ดังต่อไปนี้

1. โอกาสที่แท้จริง (Real Opportunity)

การให้คุณค่ากับโอกาสที่แท้จริงเป็นสิ่งที่ดีความหมายได้หลากหลายวิธี ในกรอบความคิดแบบพวกกลางค่อนข้างไปทางซ้าย (Centre-left) หรือพวกซ้ายใหม่มองว่า การให้คุณค่ากับโอกาสที่แท้จริงนั้น เป็นเสมือนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงสินค้าและบริการต่างๆ เข้าถึงการศึกษา การมีงานทำ การมีรายได้และความมั่งคั่ง แนวคิดนี้ต้องการให้ประชาชนทุกคนในสังคมได้รับโอกาสที่แท้จริงในการตอบสนองความต้องการดังกล่าว ซึ่งบางทีมีผู้เรียกว่าเป็นแนวคิดกลางซ้าย หรือกลางที่ค่อนข้างไปทางซ้าย และเรียกสังคมชนิดนี้ว่า สังคมของผู้มีส่วนได้เสียประโยชน์ (Stakeholder Society) ส่วนคนที่ถูกทำให้เสียประโยชน์ด้วยการถูกปฏิเสธ ทำให้เขาหรือเธอไม่มีโอกาสที่จะเข้าถึงบริการที่จะตอบสนองความต้องการดังกล่าว ก็จะเรียกว่าเป็นพวกที่ถูกกีดกันจากสังคมอันที่จริง แนวคิดเรื่องโอกาสที่แท้จริง เป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงกับความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของผู้คนในสังคมนั้นเอง ทั้งนี้โดยสาระสำคัญแล้ว พันธะที่มีต่อการสร้างโอกาสที่แท้จริงให้กับประชาชนก็คือการสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้น การเคารพในหลักการว่าด้วยความเสมอภาค และการเรียกร้องให้มีการสร้างความเท่าเทียมในด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นจนถึงระดับที่น่าพอใจ

2. ความรับผิดชอบของพลเมือง (Civic Responsibility)

แนวคิดพื้นฐานเรื่องของโอกาสที่แท้จริงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อพลเมือง ทั้งนี้ความรับผิดชอบต่อพลเมืองสามารถตีความได้หลากหลายวิธี อาทิ พลเมืองแต่ละคนไม่ควรจะทำตนเป็นคนฉวยแต่ประโยชน์โดยไม่ร่วมเสีย (Free-ride) กับเพื่อนพลเมืองด้วยกัน พลเมืองควรมีความรับผิดชอบต่อหลักต่อการเลี้ยงดูบุตรหลานของตน พลเมืองควรรับผิดชอบต่อการเสียภาษีร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเป็นธรรม ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อการกระทำที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น หากพลเมืองผู้หนึ่งผู้ใดละเลย-ไม่มีความรับผิดชอบต่อดังกล่าว คน ๆ นั้นก็จะมีชีวิตอยู่ในสังคมโดยใช้ต้นทุนของคนอื่น ๆ หรือได้ประโยชน์อย่างกับ “การทำนาบนหลังคน” ดังนั้น ด้วยเหตุผลแห่งความยุติธรรม รัฐจึงต้องทำให้นิยามความหมายของความรับผิดชอบต่อพลเมืองเหล่านี้ปรากฏอย่างชัดเจน ตลอดจนสร้างข้อบังคับและดำเนินการในเชิงกฎหมายที่จะทำให้ความรับผิดชอบต่อพลเมืองนี้ได้ปฏิบัติอย่างจริงจังในหมู่ประชาชน “ไม่มีสิทธิใด ที่ปราศจากความรับผิดชอบต่อพลเมือง”

3. ชุมชน (Community)

แนวคิดพื้นฐานเรื่องชุมชน สามารถจำแนกได้เป็นสองระดับ ๆ ได้แก่ ระดับมหภาค และระดับจุลภาค ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ในความหมายระดับมหภาค หมายถึง คุณภาพของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ปรากฏขึ้น เมื่อแนวคิดพื้นฐานสองประการแรกเป็นไปในระดับที่น่าพอใจ สังคมสะท้อนให้เห็นชุมชนที่ดั่งม เมื่อโอกาสที่แท้จริงของประชาชนได้รับการยืนยันมั่นคงบนพื้นฐานของการแบ่งปัน การกำกับให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมและความรับผิดชอบของพลเมือง ชุมชนที่ปราศจากโอกาสสำหรับบุคคลทุกคนในชุมชนจะไม่ใช่ชุมชนที่แท้จริง ถ้าชุมชนไม่มีโอกาสที่แท้จริงให้กับคนทุกคนในชุมชน นั้นแน่นอนว่า ในชุมชนนั้นจะมีบางคนที่ได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อนจากการเป็นผู้ถูกกีดกันออกจากสังคม และการเป็นพลเมืองชั้นสองของชุมชนนั้น เช่นเดียวกันจะไม่มีชุมชนที่แท้จริงชุมชนใดที่ปราศจากการยอมรับความรับผิดชอบของพลเมือง ถ้าชุมชนใดที่มีการขาดตกบกพร่องของความรับผิดชอบของพลเมือง สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คือ จะมีคนในชุมชนบางคนที่มีชีวิตอยู่อย่าง มีความสุขบนต้นทุนความทุกข์ยากของคนอื่น ๆ ในชุมชนนั้น

2) ความหมายของชุมชนในระดับจุลภาค หมายถึง ความผูกพันใกล้ชิดในระดับท้องถิ่น และความเป็นเอกภาพ การจัดการของท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การสร้างโอกาสที่แท้จริง พร้อม ๆ กับสร้างสำนึกความรับผิดชอบต่อพลเมืองในชุมชน

อนึ่ง นอกเหนือจากแนวคิดพื้นฐานทั้งสามชุดแล้วกิดเดนส์ยังย้ำเน้นเป็นพิเศษกับแนวคิดเรื่อง “ประชาธิปไตย ” กิดเดนส์ใช้คำว่าทำประชาธิปไตยให้เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น (Democratized Democracy) หรือสร้างประชาธิปไตยเชิงลึก (Deepening Democracy) เพื่อจะสร้างหลักประกันว่า จะต้อง “ไม่มีการใช้อำนาจหน้าที่อย่างปราศจากความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ” (No Authority without Accountability) ซึ่งตรงนี้จะเห็นได้ว่ามีนัยยะของการกระจาย ถ่ายโอนอำนาจ ปฏิรูปการเมือง และปฏิรูปการเลือกตั้ง ดังนั้น คุณค่าของประชาธิปไตยจะแนบแน่นไปกับแนวคิดพื้นฐานทั้งสามชุดอย่างแยกไม่ออก

8. แนวคิดงานสวัสดิการสังคมในประเทศไทย

สำหรับแนวคิดงานสวัสดิการสังคมในประเทศไทย นั้น หากพิจารณาโดยละเอียดแล้ว ก็พบว่างานสวัสดิการสังคมในสังคมไทยได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มเครือญาติ เพื่อนสนิท มิตรสหาย ในหมู่บ้าน และในชุมชนมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ดังจะเห็นได้จากชาวบ้านภาคอีสานหรือหากคนใดคนหนึ่งไปหาอาหารธรรมชาติมาได้ เช่น หน่อไม้ อีลอก ดอกกระเจียว หรือ ปู ปลา หรือปรุงอาหารพิเศษ ลาบ อ่อม ก็จะแบ่งปันไปให้เพื่อนบ้านบริโศก นอกจากนี้หากชาวบ้านคนไหนที่เจ็บป่วยไม่มีญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านก็จะช่วยกันดูแลพาไปหาพบหมอ หรือไปติดต่อหมอพื้นบ้านมารักษา หรือกรณีมีขโมยมาขโมยโค กระบือ ชาวบ้านก็จะช่วยกันออกติดตามหา ต่อมา วิถีชีวิตของคนไทยโดยเฉพาะในสังคมชนบทได้

เปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อขายและมีความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น มีผลทำให้โครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเปลี่ยนแปลงไป

ระบบสวัสดิการสังคมสมัยใหม่ได้เริ่มให้มีขึ้นในรัชกาลที่ 5 พร้อม ๆ กับการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดบำบัดทุกข์ บำบัดสุข ของพระราชอา ผู้ทรงทศพิธราชธรรม ซึ่งในพระราชจริยวัตรตามทศพิธราชธรรมมีทานหรือการให้เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และ ผู้ทุกข์ยาก และจาคะ คือการเสียสละ การแบ่งปันเจือจาน เพื่อยังประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นและสังคม (อภิญา เวชยชัย , ศิริพร ยอดกมลศาสตร์และณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2547) โดยจัดให้มีสวัสดิการสังคมที่เรียกว่า การบริการสังคม เช่น บริการด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข เมื่อ พ.ศ. 2436 ได้ตั้งสภาอุณาโลมแดง ต่อมาคือ สภากาชาดไทย เพื่อให้การช่วยเหลือทหารผู้บาดเจ็บที่ไปรบในสมรภูมิต่าง ๆ ต่อมาได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งสร้างระบบสวัสดิการสังคมรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่ความมั่นคงทางสังคม (Social Security) กรมประชาสงเคราะห์จึงเริ่มปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่โดยได้ขยายความหมายและขอบข่ายงานเป็นนโยบายสวัสดิการประกันสังคม การประชาสงเคราะห์ และการบริการสังคม ส่วนการจัดสวัสดิการสังคมต้องดำเนินการทั้งโดยภาครัฐและภาคเอกชน

อย่างไรก็ดี แนวคิดสวัสดิการสังคมที่มีลักษณะครอบคลุมทุกกลุ่มคนและชนชั้น เริ่มปรากฏขึ้นในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรมีหลักการว่า **“จะต้องบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของราษฎร โดยรัฐบาลจะหาเงินให้ราษฎรทุกคนทำจะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก ”** แต่แนวคิดนี้ไม่ได้นำมาใช้ เพราะผู้มีอำนาจหลายคนในสมัยนั้นคัดค้านเพราะเป็นแนวคิดและหลักการแบบสังคมนิยม (ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2547) ในปี พ.ศ. 2534 จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคม ปี พ.ศ. 2536 มีการยกร่าง พระราชบัญญัติสวัสดิการสังคมโดยอิงความมั่นคงทางสังคม สำหรับการจัดสวัสดิการสังคม นั้นได้ดำเนินทั้งองค์กรภาครัฐ เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในต่างจังหวัด เช่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นเมืองหลักของอีสานได้มีศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น องค์กรเอกชน เช่น บ้านพักคนชราณักบุญโยเซฟขอนแก่น องค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีบทบาทในการจัดสวัสดิการสังคม อีกองค์กรหนึ่ง ก็คือ สภาสังคมสงเคราะห์ฯ โดยมีประวัติความเป็นมามากกล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2503 ได้มีการประชุมการสังคมสงเคราะห์แห่งชาติเป็นครั้งแรกที่กรุงเทพฯ มีองค์กรและหน่วยงานทางสังคมสงเคราะห์ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 300 องค์กรเข้าร่วมประชุมผลการประชุมจึงได้ก่อตั้งสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น ซึ่งเป็นสภาทำหน้าที่ประสานงานและส่งเสริมงานสังคมสงเคราะห์และงานสวัสดิการสังคมทั้งราชอาณาจักร (วิไลวัจน์ ฤกษ์ฤทธิ, 2529) ซึ่งสภาสังคมสงเคราะห์ฯ ได้มีสำนักงานสวัสดิการสังคมโดยเฉพาะ ประกอบด้วยศูนย์สงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน ศูนย์สงเคราะห์ผู้ประสบสาธารณภัย ศูนย์บริการชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ การพิทักษ์ผู้บริโภค

นอกจากนี้ ยังมี **โครงการพิเศษ** ประกอบด้วย โครงการน้ำพระทัยพระราชทาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการพิเศษเนื่องในมหามงคลสมัย โครงการวันสำคัญ และการประสานงาน ชมรมแม่ดีเด่นแห่งชาติ และลูกกตัญญู และมีสำนักงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมอีกด้วย ได้แก่ สำนักงานประสานงานกลาง องค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด สำนักส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาคนพิการ ซึ่งมีบทบาทสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การฝึกอบรมและการส่งเสริมอาชีพ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการหารายได้ การประสานงาน องค์การภายในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2550)

เกี่ยวกับมิติใหม่ของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยฯ ได้จัดให้มีบริการด้านสวัสดิการสังคม ใน 8 เขต เป็นศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ ซึ่งจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อไป ตามควรแก่กรณี และได้มีการรณรงค์หาทุน โดยได้จัดตั้ง กองทุนร่วมใจสงเคราะห์ชุมชน (United Way of Thailand) เมื่อปี พ.ศ. 2514 เดิมใช้ชื่อ กองทุนสังคมสงเคราะห์ชุมชน (Community Chest of Thailand) เพื่อทำหน้าที่รณรงค์หาเงินและระดมทุนบนพื้นฐานแห่งความเอื้ออาทร และการแบ่งปันคนคนในสังคมปัจจุบัน พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ ทรงรับเป็นองค์ประธานกิตติมศักดิ์ของ คณะกรรมการร่วมใจสงเคราะห์ชุมชน นายณัฐพัชร์ อินทุภูติ ประธานสภาสังคมสงเคราะห์ฯ เป็นประธาน คณะกรรมการร่วมใจสงเคราะห์ชุมชน ขณะนี้ (29 มกราคม 2551) มีองค์สมาชิกกองทุนร่วมใจสงเคราะห์ชุมชน จำนวน 255 องค์กร (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2551) และได้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล รูปแบบพิเศษ เช่น พัทยา และกรุงเทพมหานคร ก็ได้มีบริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ คนพิการ ดึงจะเห็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ในลักษณะเบี้ยยังชีพ ให้บริการตรวจสุขภาพอนามัย บริการออกกกำลังกาย บริการให้คำปรึกษาและบริการสันตนาการ เป็นต้น

โดยสรุป แนวคิดงานสวัสดิการสังคมในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มญาติสนิทมิตรสหาย ต่อมาได้ขยายขอบข่ายของงานสวัสดิการสังคมกว้างยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการจัดสวัสดิการสังคม ที่เรียกว่า บริการสังคม เช่น บริการด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ต่อมาในปี พ.ศ. 25 46 ได้มี พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งงานสวัสดิการสังคมในปัจจุบัน จะดำเนินการทั้งภาครัฐและเอกชน องค์การภาครัฐที่ปฏิบัติงาน ด้านสวัสดิการสังคมเป็นหลัก ก็คือ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำหรับองค์การภาคเอกชน เช่น สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ นอกจากนี้ ยังมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้บริการสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ เป็นต้น

แบบฝึกหัดท้ายบท

1. จงอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมทั้ง 7 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดขวาใหม่ (The New Right) แนวคิดทางสายกลาง (The Middle Way) แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialism) แนวคิดมาร์กซิส (Marxism) แนวคิดสตรีนิยม (Feminism) แนวคิดกรีนนิสม์ (Greenism) และแนวคิดซ้ายใหม่ (The New Left) หรือแนวคิดทางสายที่ 3 (The Third Way) มาโดยละเอียด ภายใต้สาระสำคัญ 6 ประการ คือ ธรรมชาติของมนุษย์ ปัญหาสังคม ระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐ ความเป็นธรรมทางสังคม รัฐสวัสดิการ รวมทั้งสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์

2. จงเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความเหมือนและความต่างของแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมทั้ง 7 แนวคิดข้างต้น ภายใต้สาระสำคัญ 6 ประการ คือ ธรรมชาติของมนุษย์ ปัญหาสังคม ระบบเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐ ความเป็นธรรมทางสังคม รัฐสวัสดิการ รวมทั้งสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ พร้อมยกตัวอย่างประกอบมาให้พอเข้าใจ

3. จงอธิบายถึงแนวคิดสวัสดิการสังคมในประเทศไทยว่าเป็นอย่างไร และนักศึกษาคิดว่าแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมทั้ง 7 แนวคิดข้างต้นนั้น แนวคิดใดเหมาะสมกับการจัดสวัสดิการสังคม